

Dichterlijke ode aan jarig Aruba

door Otti Thomas

Een selectie gedichten van Quito Nicolaas en Olga Orman is vertaald door Fred de Haas en uitgegeven door In de Knipscheer. Het geeft mensen die het Papiaments niet machtig zijn een inkijk de strijd voor zelfbestuur en vaderlandsliefde.

"De vlag ging omhoog en wapperde na jaren. Ogen vol emotie zien naar boven, volgen het plechtige moment. Hij was er niet, de vader van de pasgeborene, die tot vandaag uitzinnig rouwt, om zijn afwezigheid die blijvend is."

Zonder een seconde na te hoeven denken, zal elke Arubaan of 'Antilliaan' begrijpen dat dit een beschrijving is van 1 januari 1986 toen Aruba officieel een status aparte had en van de pijnlijke werkelijkheid dat de voorvechter van die status, Betico Croes, deze gebeurtenis zelf niet meer meemaakte. Maar verder buiten de Caribische landsgrenzen zijn weinig mensen bekend met dat moment en de bijbehorende emoties, terwijl die geschiedenis door de viering van 30 jaar Status Aparte toch bijzonder actueel is.

In de Knipscheer gaf twee dichtbundels uit, die een stap zijn in de richting van meer bekendheid over Aruba, de status aparte en vaderlandsliefde. Het zijn *Als de Aloë Sluimert* en *Doorwaaiwoning*, respectievelijk van Quito Nicolaas en Olga Orman. Beide Arubanen wonen in Nederland en zijn betrokken bij schrijversgroep Simia Literario en beiden schrijven hoofdzakelijk in het Papiaments.

Vertaler Fred de Haas vond dat een gemis voor mensen die het Papiaments niet machtig zijn. Hij selecteerde en vertaalde daarom tientallen gedichten van Nicolaas en Orman.

"Het bijzondere van deze selectie is dat de lezer iets meer te weten komt van de geschiedenis, cultuur en levensstijl van een Caribisch volk, dat, ofschoon verbonden met de geest van Europa, niet zonder meer aansluiting heeft met de Europese manier van denken en voelen," schrijft Nicolaas in het voorwoord van *Als de Aloë sluimert*.

Een groot deel van de 42 gedichten houden verband met de Arubaanse strijd voor zelfbestuur. Een pijnlijke strijd, zoals bijvoorbeeld blijkt uit *Het Jaar van de Maan*, waarin Nicolaas de gevoelens van Aruba jegens Curaçao verwoordt. "*Aan de Ronde Tafel, heb je mijn ziel getart, oorlogje gespeeld, op het ogenblik van scheiding, en dat alles om de Kroon niet te verliezen.*"

Nicolaas is blij met de zelfstandigheid van Aruba, schrijft hij in *Verlangen*. "Voor

huiver, angst en woede is niet langer onderdak als blijdschap waait aan alle kanten. Een kind - met slimme oogjes - is geboren, vol zelfvertrouwen." Tegelijkertijd vindt hij dat er nog veel is om voor te vechten. *"Mijn Land, je kinderen roepen je op al die barricades, uit een ivoren toren die in Palo Marga werd geboren,"* constateert hij in *Natievorming*.

Met name bij dergelijke gedichten is de uitgebreide uitleg van De Haas een welkome toevoeging. Nicolaas maakt veelvuldig gebruik van termen, waar een hele geschiedenis aan vast zit. De ivoren toren en Palo Marga verwijzen naar de protesten tegen de plannen voor een dragrace circuit, die uiteindelijk resulteerden in de val van de eerste regering na de status aparte, legt De Haas uit in een voetnoot. Nicolaas schrijft ook over andere ontwikkelingen. *Afro-Arubaan* gaat bijvoorbeeld over migranten, die ondanks hun belangrijke bijdrage aan de opbouw van Aruba gediscrimineerd worden. *"Intern kolonialisme? Ja! Als onkruid dat nooit zal vergaan."*

Het zijn geen makkelijke gedichten, die in de Nederlandse vertaling ook deels hun oorspronkelijke soepelheid en ritme kwijtraken. Maar de liefde voor Aruba werkt wel aanstekelijk. *"Landje van me, mijn geboortegrond. Ontsprongen aan je schoot, ben je toch ook van mij."*

Geitje toch

Ook uit *Doorwaaiwoning* blijkt een grote liefde voor Aruba. Olga Orman schreef de 28 gedichten in de periode 1981 tot 2014. Ze zijn toegankelijker en dus van veel minder voetnoten voorzien dan de gedichten van Nicolaas.

Het gedicht *Bewust* gaat duidelijk over de kolonisatie van de Nederlandse Antillen.

"Zes rotsen met hun kop net boven water. Zeilvoerende schepen - vlaggen bontgekleurd - komen snuivend langs; ze nemen ze in bezit en slaan hun tenten op."

En vervolgens over de dekolonisatie. *"Zes rotsen met hun kop haast onder water, teren op de zak van de toerist, en roepen 'van wie zijn we eigenlijk.'"*

Een terugkerend onderwerp in het werk van Orman is het Papiaments. *"Geitje toch! Niet 'achter terug', maar 'terug' of 'ga naar achter'. Eerste les in mijn moedertaal, mijn eerste stap naar later,"* aldus de laatste regels van het gedicht *De liefde voor mijn taal* uit 1981. Dertig jaar later schreef ze *Mijn verhaal* over de moeizame ontwikkeling van het Papiaments. *"Ik was een ruwe diamant: hoe meer slaag mijn sprekers kregen, hoe meer ik op de drie eilanden begon te glanzen."*

Ook in *Doorwaaiwoning* doen vertalingen niet altijd recht aan het ritme en de melodie van de originele versies in het Papiaments. In het eerder genoemde *De liefde voor mijn taal* speelt Orman met de woorden *patras* en *padilanti*. Een regel als

Cuanto cuenta mi ta conta is bijvoorbeeld ook moeilijk te vertalen. Maar vaak is de vertaling erg raak, zoals in het gedicht *Als een schelp*.

*Ik lig
aan zee,
mijn mond halfopen
voel hoe golfjes langs mijn lichaam lopen:
heen en weer, weer heen en weer
ik wentel, kantel, draai en keer,
ze kietelen me telkens weer.*

Bron: *Ñapa Literatuur (Amigoe)*, zaterdag 2 april 2016